

Гурдуз Е.А.

Николаевский национальный университет имени В.А. Сухомлинского

ЖАНРОВЫЕ МАРКЕРЫ АНТИВОЕННОГО РОМАНА

Аннотация

Статья посвящается исследованию генеалогической иерархии антивоенного романа. Затронуто проблему функционирования жанрового названия и его литературоведческого осмысления. Особое внимание уделено антивоенному пафосу как определяющему жанровому маркеру. Рассмотрены также другие отличия жанра. Очерчены наиболее употребляемые приемы моделирования художественной действительности, к которым прибегают авторы антивоенных романов.

Ключевые слова: антивоенный роман, пафос, поэтика, ретроспекция, антиципация.

Hurduz K.O.

Mykolaiv National University named after V. O. Sukhomlynsky

ANTI-WAR NOVEL'S GENRE MARKERS

Summary

The article is devoted to the study of the genealogical hierarchy of anti-war novel. The problem of the genre's name and its literary interpretation is raised. Special attention is paid to anti-war pathos as the main genre defining marker. The other signs of the genre are reviewed. The most common methods of art reality modeling used by the authors of anti-war novels are outlined.

Keywords: anti-war novel, pathos, poetics, retrospection, anticipation.

УДК 821.161.2.09 "19"

ПИСЬМЕННИКИ-МОДЕРНІСТИ МУРУ (І. КОСТЕЦЬКИЙ ТА В. ДОМОНТОВИЧ) У РЕЦЕПЦІЯХ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦІВ УКРАЇНИ І ДІАСПОРИ

Лисенко Н.В.

Донбаський державний педагогічний університет

У статті на матеріалі критичних розвідок розкрито постаті І. Костецького та В. Домонтовича. Досліджено ставлення письменників МУРу до традиції та модернізму. Здійснено аналіз провідних моделей, пов'язаних із ідеологічними та художніми шуканнями мурівської доби: експериментаторство І. Костецького та інтелектуалізм В. Домонтовича. Визначено певні екзистенційні та ірраціональні аспекти творчості письменників-модерністів. З'ясовано теоретичні установки та художні вирішення мурівського модернізму.

Ключові слова: модернізм, МУР (Мистецький Український Рух), дискурс, європеїзм, екзистенціалізм, інтелектуалізм, письменник-модерніст.

Постановка проблеми. Історія української еміграційної літератури ще багато в чому не досліджена, однак доступні нині матеріали, а саме "літописи самовидців", оригінальні тексти, задокументовані полеміка, маніфести, декларації є неюці-ненним джерелом не лише для вивчення художньої творчості еміграції, а й історії українського письменства загалом. Так, динаміка літературного процесу в МУРі протягом 1945-1948 рр., визначальні сили й конфлікти, маніфестовані ідеї та пропозиції змодельовали такі мистецькі проблеми й вартості, що залишалися актуальними для української літератури протягом всього ХХ ст. Різке ж протиставлення народництва та модернізму, що було характерним для стану раннього посттоталітарного українського літературознавства, в сучасних умовах потребує перегляду. Дослідження української еміграційної літератури років МУРу з історико-літературного погляду та під теоретично-концептуальним кутом зору відкриває нові аспекти в актуальній проблематиці співвідношення традиції та модернізму в українській літературі в цілому, зна-

чення традиції, зокрема, для розвитку модернізму та необхідності модернізації традиції для її життєспроможності та плідного існування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія МУРу висвітлена у статтях та мемуарах його учасників Юрія Шевельова, Уласа Самчука, Володимира Державина, Григорія Костюка. На сьогодні відомі дві спроби критики МУРу з ревізією його ідеологічних засад. Це книга Григорія Грабовича "У пошуках великої літератури" [5] і розділ V "Модернізм у контексті Мистецького Українського Руху", написаний Соломією Павличко і розміщений у книзі "Теорія літератури" [11]. На думку Г. Грабовича, поняття "великої літератури", переконання, що українська література повинна прагнути до нових європейських масштабів, було одним із найосновніших організуючих чинників у культурному житті великої української повоєнної еміграції 1945-1948 років. Відомий американсько-український літературознавець у своїй праці досліджує як генезу та історію цієї ідеї, так і спроби її мистецького втілення в широкій гамі важливих творів. Г. Грабович

простежує дане явище водночас у кількох аналітичних ключах: соціологічному, історичному та психологічному. Це становить перший етап дослідження життя МУРУ. С. Павличко більше уваги приділяє маргінальному явищу МУРУ – модернізму, про те свідчить і назва розділу. Дослідниця аналізує діяльність організації в першому підрозділі “МУР як епоха і як дискурс”. Але акцентує свою увагу на модерністах Вікторі Петрові (В. Домонтовичу) та І. Костецькому, виділивши в загальному дискурсі модернізму ряд окремих: європеїзм, або західництво (адже модернізм як інтелектуальна система завжди зорієнтований на захід – авт.), сучасність (адже модерність співвідносить себе насамперед із часом – авт.), інтелектуалізм, антинародництво, індивідуалізм, фемінізм, зняття культурних табу, зокрема у сфері сексуальності, деканонізації, формалізму, в критичній й інтересу до формального боку твору [10, с. 36].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Головна проблема МУРУ – відношення української традиції з модернізмом – була продовжена всім попереднім розвитком.

Хоча слово “модернізм” на Першому з’їзді МУРУ ще не звучало, однак літературна полеміка, яка розгорнулася на сторінках журналів, яка активно дискутувалася під час виступів членів організації, вказувала на те, що в їх думаннях простежується беззаперечне тяжіння до європейського модернізму з його розривом з традиціями і філософією, космополітизмом. Тому виникла потреба самоаналізу, переосмислення минулого і доконечно спроба самореалізації, оновлення. А для того, щоб вижити за нових обставин, українська література повинна змінитися, модернізуватися: “Але в чому полягала модернізація: в модернізації старих ідеалів, як це вже не раз бувало, чи в розриві з ними? У модернізації за європейськими зразками – модернізму, сюрреалізму, екзистенціалізму та інших ненависних народникам “ізмів”? Чи в модернізації нагнітвізму? Перший варіант був рівносильним закликів писати іншою мовою, повному переосмисленню й реінтерпретації попередньої традиції, побудові нових канонів. Другий загрожував стагнацією літератури” [10, с. 300].

Модернізм МУРУ визначався передусім формальним експерименталізмом І. Костецького та витонченим інтелектуалізмом прози В. Домонтовича.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є на основі критичних розвідок літературознавців України та діаспори дослідити творчість Ігоря Костецького та Віктора Петрова (В. Домонтовича) у контексті українського модернізму.

Виклад основного матеріалу. Хто ж такий Ігор Костецький? Його багатогранна літературна діяльність почалася в таборах для переміщених осіб, перш за все, в організації МУРУ. Він був в ініціативній групі і в першому правлінні Мистецького Українського Руху, виголошував програмні доповіді на з’їздах та конференціях, під рубрикою МУРУ в жовтні 1946 р. видавав альманах “Хорс” і Календар-альманах на 1947 р.

Голова правління МУРУ Улас Самчук захоплено згадував про І. Костецького. Його запис у щоденнику про цього невтомного експериментатора та модерніста свідчить, що непримиренних конфліктів між модерністами та традиціоналістами в МУРі не було: “24 квітня. Нові зустрічі і знайомства у Ваймарі. Зустрів Ігоря Костецького. Письменник, критик, театрал. Перс, турок чи молдованин, народжений на Волині, вирослий в Україні, школеваний у Москві, знає і любить театр, захоплено мріє про

нову еру в нашій літературі, завзятий сюрреаліст, невтомний борець за “Хорса” – журнал, що має бути вікном до світу, задуманий кілька років тому, матеріали якого носить у своїй торбці, як найбільші скарби. Оповів незрівнянні шкідливі про наш сучасний Ваймар... Показував власноручний лист Кнута Гамсуна, прагне зав’язати стосунки з Томасом Манном, мріє пізнати свого кумира Гемінґвея, зачитується незрівняним своїм Джойсом, обожнює Тонтона Уалда” [13, с. 107]. Пізніше у “Планеті Ді-Пі” читаємо: “А ось і ще один гість, здається, з Фюрту... Ігор Костецький. Хто такий Ігор Костецький... Цікава, культурна, талановита людина і цього хай вистачає. І прибув він з місією заангажувати мене до організації, яку вони там – Фюрт-Мюнхен-Ульм, вже створили, назвали МУР, що значить Мистецький Український Рух, а оце, через Костецького, хочуть нагородити мене титулом її голови... Він брав на себе найтяжчі завдання і їх виконував. Саме тому його й напущено на мою голову. І, здається, мені ледве чи пощастить з цього вийти переможно” [13, с. 20].

У 1992 р. Соломія Павличко, слухно зауваживши, що “напередодні ХХІ віку українська літературна історіографія не помітила однієї з ключових фігур власної літератури в ХХ сторіччі” [10, с. 320], представила українському читачеві зовсім невідому тоді в Україні постать Ігоря Костецького. Згодом, в своїй монографії “Дискурс модернізму в українській літературі”, а також ряді статей, присвячених творчості Костецького, дослідниця спробувала осмислити літературну спадщину цього оригінального письменника в контексті українського літературного процесу. Модернізм Ігоря Костецького Соломія Павличко називає “нігілістичним”, тому що його “рецепт полягав у деструкції форми твору й виробленні нової мови мистецтва” [9, с.350]. На думку дослідниці, Костецький проводить деструкцію української мови на абсолютно різних рівнях: на рівні риторики її політичної лірики, розважливого плинущу її нарративних стилів, її сексуального пуританізму, канону-іконостасу її класиків, а також на рівні самої мови, непридатної до модерного вислову [9, с. 350].

Зовсім протилежна інтерпретація творчості Костецького належить торонтському вченому Марку Роберту Стехові. Заперечуючи значення Костецького як “нігіліста”, М. Р. Стех формує свою думку щодо творчості письменника, виходячи із контексту, як він неодноразово сам і наголошує. Дослідникові вдалося зібрати чи не всі твори письменника, які раніше були недоступні, він зустрічався з багатьма людьми, які особисто знали Ігоря Костецького: “Від першого знайомства з його п’єсами в половині 1980-х рр., цей процес розвивався доволі багатогранно: крізь мандри Німеччиною у пошуках ще “тепліх” тоді слідів письменника..., шукання загублених і маловідомих творів, розмови-інтерв’ю з людьми, які знали Ігоря Костецького як особистість і як творця, – до майже випадкового знайдення невідомого в той час архіву його невиданих творів у містечку Штрален на кордоні Німеччини з Голляндією, – згодом крізь численні бесіди з другом письменника Василем Баркою, перегляд їх обширного листування, не кажучи вже про читання і перечитування творів, уривків, автобіографічних записів” [14, с.112], тому усі його висновки, ґрунтуючись на фактах, виглядають переконливими. Але, на думку С. Матвієнко, обом інтерпретаціям дечого бракувало: “Перший – тих нікому не відомих розшукуваних М. Р. Стехов творів та фактів задля повної картини (оскільки й сама С. Павличко завжди наголошувала

ла на врахуванні загального контексту творчості у будь-якій інтерпретації). Другий – належного відсторонення та критичної оцінки щодо теоретизування письменника” [8, с. 168].

Творчість Віктора Петрова-Домонтовича останні десятиліття стала предметом уваги багатьох критиків і дослідників. Серед найбільш помітних відгуків можна згадати дослідження О. Боярчук [2], В. Агесвої [1], М. Гірняк [3], які намагалися не тільки проаналізувати тексти, але й знайти їм відповідне місце в контексті української літератури ХХ століття.

За визначенням С. Павличко, Віктор Петров (В. Домонтович) – один із чільних українських прозаїків ХХ ст. і ключових постатей нашої гуманітарної науки – “...залишається загадкою, ребусом, своєрідним сфінксом чи навіть Мефістофелем української культури” [10, с.10]. Майже всі тогочасні українські критики зустріли молодого прозаїка з більшим чи меншим визнанням. Як відзначає Ю. Шевельов, В. Петров “проносить кризь усі часові зміни й зигзаги подиву гідну єдність своєї особистості як людини й письменника” [17, с. 14].

Навіть за умов повної методологічної несвободи Петров виступає як оригінальний мислитель, якого зараховують до модерністів. Нагадаємо хоча б його розуміння історичного процесу як зміни епох, а самої епохи – як закритого й самодостатнього відтинку часу. Зрештою, саме література дала йому безперечні докази того, що літературний процес не становить “безперервного потоку буття”. На це звернув увагу І. Фізер: “Віктор Петров, котрому доля відвела неповних шість років інтелектуальної свободи в повоєнній Німеччині, сформував свою філософію літератури, історії не лише текстуально, а також шляхом осмислення драматичної безпосередності свого часу...” [15, с. 44]. Він був господарем свого життя і на тому етапі, маючи сильний інтелект і сильну волю, Віктор Петров як художник імовірно бажав перевтілення і знаходив його не тільки на сторінках своєї прози, а й у житті. Припускають, що він прожив кілька життів в одному: “Триєдина ця особа – Петров, Домонтович, Бер – дуже цікавилася зміною епох... Людина для нього позаісторична, оточення підлягає чергуванню епох” [18, с. 130]. Таку оцінку Віктора Петрова, його творчості, дав Юрій Шевельов. Ця оцінка не була єдиною чи винятковою. “За письменником В. Домонтовичем “видніється науковець”, його художня проза наскрізь аналітична, нагадує науковий твір” [18, с. 138], – говорить Ю. Шерех. Зауваження С. Павличко про те, що тексти Віктора Петрова “ще не прочитані ні в повному обсязі, ні з належним осягненням їхнього сенсу” [10, с.124], стосуються й етногенетичних розвідок. Вони – як неповністю розгаданий ребус в дискурсі його наукової спадщини.

Тогочасна українська критика вказувала на цілий ряд мистецьких джерел, що з ними видимими і невидимими нитками пов’язана творчість Віктора Петрова. Згадувались імена Анатолія Франса, Анрі-де Реньє, В. Винниченка, М. де Унамуно, Х. Ортега-І-Гассета.

Але ніхто з критиків не наважувався твердити, що у трактуванні світових проблем Віктор Петров був сліпим наслідувачем того чи іншого свого попередника. Він не був нічим епігоном чи наслідувачем. Віктор Петров був яскравою, творчою індивідуальністю, що надзвичайні події і явища після 1917 року умів спостерігати і оцінювати тверезо, всебічно і критично. Але що головне, так це те, що за суспільними подіями свого часу він не загубив – людини. Він бачив, розумів і творив її образ в усій суспільній і психологічній складності. В цьому –

європеїзм Петрова. Проза Віктора Петрова була наскрізь несучасна, його оповідання, романи були навіть “ворожі” “радісному сприйманню життя”, а сам митець був “занадто суб’єктивним”, “мав нахил до песимізму і трагічності”.

Складність завдання побачив Улас Самчук, присвятивши Віктору Петрову такі рядки: “...його інтелект належав усе-таки до “вільних” і “незалежних”, у нього розвинулося почуття переваги до усього, що було поза ним, а якщо він не міг що-небудь підкорити своїй волі, він не міг це в собі затаїти і відноситися до цього поблажливо” [13, с. 221].

С. Матвієнко зазначила, що захоплення Петрова біографією безперечно пов’язані із загальною кризою об’єктивної істини. У ХХ ст. він щедро пропонує читачеві різноманітні свідчення свого життя: листи, спогади, щоденники, а також все, що тим чим іншим чином може зацікавити психоаналітика. Коли немає змоги відкрито подати власну біографію, можна “вписати її в роман або прописати кризь іншу якусь біографію” [7]. Так народжувався роман-біографія.

Ю. Шерех у збірці критичних статей “Не для дітей” подає глибокий аналіз роману “Доктор Серафікус”: “Так “Доктор Серафікус” В. Домонтовича постає перед читачем анекдотом, розгорненою в цілу книжку. І то анекдотом з початку до кінця” [19, с. 307]. Інший визначний літературознавець Роман Горбик вважає Віктора Петрова новатором, визначним інтелектуалом у галузі української літератури [4]. Доречно буде процитувати блискуче есе Р. Корогодського з цього питання: “... ми можемо лише пишати, що був один автор з України ... у “відрядженні” в Європі й писав у римі з усіма великими європейцями. Писав для кількох десятків однодумців і не чисельних читачів, які його розуміли. І для нас, читачів кінця століття” [6, с. 470]. Так і для нас. Може для нас – в першу чергу. Перед нами ж стоїть завдання – відчитати і адекватно зрозуміти це послання, зашифрований метатекст життя і творчості Віктора Петрова і його “друзів” В. Домонтовича і Віктора Бера, зрозуміти триєдину іпостась українського інтелектуала, який цікавився Фрейдом і Шпенглером і з легкістю полемізував з Ейнштейном.

Олександра Черненко вважає, що “...головною метою автора інтелектуальної прози є намагання донести до свідомого пізнання несвідомою частину колективної психіки українського народу, щоб він з етнічної маси став нацією, зрілою для державотворчого життя” [16, с. 108]. Відомий науковець Соломія Павличко у своїй статті “На зворотньому боці автентичності” довела, що й вузька проблема протягом усього лише трьох років творчості людини з потрібним прізвищем може стати полем широким і глибоких узагальнень [12].

Леонід Новиченко у своїй праці “Родом з двадцятих” зазначає, що всій прозі Віктора Петрова, взятій як ціле, “властиві дві головні прикмети” [9, с. 147]. Це, по-перше, досить витончений інтелектуалізм, що виявляється не лише в широкому історико-культурному фоні його повістєвих сюжетів, але часто і в їхньому центральному нерві – культурологічній, філософській, етичній проблемності. А по-друге, психологізм, психологізм своєрідний, зосереджений на розкритті в індивідуальних характерах персонажів усього того, що робить їх по-своєму яскравими втіленнями певних культурних типів, ідеологічних та суспільно-психологічних умоностей свого часу.

У кінці 80-х – початку 90-х років ХХ століття видаються твори Віктора Петрова з розгорнутими

глибокими вступними статтями Віри Агеєвої та Соломії Павличко. Віра Агеєва, зосередивши увагу на філософсько-світоглядних засадах митця, аналізує художні твори [1], а Соломії Павличко в монографії «Дискурс модернізму в українській літературі» [10], аналізуючи творчість І. Костецького та В. Домонтовича, подає найновіший погляд на українську літературу першої половини ХХ ст.

Висновки і пропозиції. Таким чином літературознавці творчість Ігоря Костецького та Віктора Петрова (В. Домонтовича) розглядають у контексті українського модернізму. Дискурс мурівського модернізму народжувався як орієнтація на інтелек-

туальну Європу і неприйняття утилітарності та тенденційності в розумінні національної літератури. Намагання роз'єднати письменництво і політику поєднувалося з прагненням прищепити українській літературі західний екзистенціалізм, сюрреалізм та інші найновіші філософські та мистецькі пошуки.

Українські та зарубіжні літературознавці визначили певні екзистенційні та ірраціональні аспекти творчості письменників-модерністів, яка належить до нового для української літератури типу. Але не слід забувати і про світоглядне кредо митців, їхнє власне світобачення й через нього зберегти особливість авторського почерку.

Список літератури:

1. Агеєва В. Мовні ігри В. Домонтовича / Віра Агеєва // Домонтович В. Дівчина з ведмедиком. Болотяна Лукроза. – К. : Критика, 2000. – С. 3-20.
2. Боярчук О. «Неокласична» проза Віктора Домонтовича як різновид модернізму / Оксана Боярчук // Український модернізм зі столітньої відстані. Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. Збірник наукових праць. – Рівне, 2001. – Вип. X. – С. 205-214.
3. Гірняк М. Авторська свідомість і наративна ідентичність (на матеріалі інтелектуальної прози В. Домонтовича) / Мар'яна Гірняк // Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. Вип. XIII. Збірник наукових праць / Ред. кол. Поліщук Я. О. та ін. – Рівне: Перспектива, 2004. – С. 34-40.
4. Горбик Р. Знімання масок, або Лист у вічність. Віктор Домонтович і світовий контекст / Роман Горбик // Вітчизна. – 2001. – № 11/12. – С. 136-143.
5. Грабович Г. У пошуках великої літератури / Григорій Грабович. – Гарвард, 1993. – 55 с.
6. Корогодський Р. На межі ... Ще один полонений доби Українського відродження / Р. Корогодський // Домонтович В. Без ґрунту / Ред. рада В. Шевчук. – К.: «Гелікон», 2000. – С. 453-507.
7. Матвієнко С. Гендерна гра В. Домонтовича / Світлана Матвієнко // Гендер і культура: зб. ст. / Упоряд.: В. Агеєва, С. Оксамитна. – К.: Факт, 2001. – С. 69-80.
8. Матвієнко С. Експеримент з мовою. Інтерпретація творів Ігоря Костецького / Світлана Матвієнко // Кур'єр Кривбасу. – 2001. – № 145. – С. 167-183.
9. Новиченко Л. Родом з двадцятих... / Леонід Новиченко // Вітчизна. – 1990. – № 11. – С. 144-159.
10. Павличко С. Д. Дискурс модернізму в українській літературі / С. Д. Павличко. – Монографія. – К: Либідь, 1997. – 360 с.
11. Павличко С. Модернізм у контексті Мистецького українського руху / Соломія Павличко // Павличко С. Теорія літератури / Передм. М. Зубрицької. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – С. 277-380.
12. Павличко С. На зворотному боці автентичності. Культурфілософія Петрова-Домонтовича-Бера (1946-1948) / Соломія Павличко // Сучасність. – 1993. – № 5. – С. 111-125.
13. Самчук У. Плянета Ді-Пі: Нотатки й листи / Улас Самчук. – Вінніпег, 1979. – 355 с.
14. Стех М.Р. Повернення невідомого / Марко Роберт Стех // Кур'єр Кривбасу. – 2001. – № 134. – С. 110-117.
15. Фізер І. Український Фуко чи французький Петров? Разюча подібність двох історіософів / Іван Фізер // Урок Української. – 2002. – № 1. – С. 54-56.
16. Черненко О. Аналіза світоглядних принципів у прозі В. Домонтовича / Олександра Черненко // Сучасність. – 1994. – № 5. – С. 107-112.
17. Шевельов Ю. Шостий у троні. В. Домонтович в історії української прози / Юрій Шевельов // Домонтович В. Без ґрунту / Ред. рада В. Шевчук. – К.: «Гелікон», 2000. – С. 8-38.
18. Шерех Ю. Віктор Петров, як я його бачив / Юрій Шерех // Шерех Ю. Пороги і запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеології. Три томи. Т. 3 / Ред. рада: В. О. Шевчук та ін.; Упоряд. та приміт. Р. М. Корогодського. – Харків: Фоліо, 1998. – С. 88-135.
19. Шерех Ю. Не для дітей / Юрій Шерех // Шерех Ю. Пороги і запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеології. Три томи. Т. 1 / Ред. рада: В. О. Шевчук та ін. – Харків: Фоліо, 1998. – С. 306-321.

Лысенко Н.В.

Донбасский государственный педагогический университет

ПИСАТЕЛИ-МОДЕРНИСТЫ МУРУ (И. КОСТЕЦКИЙ И В. ДОМОНТОВИЧ) В РЕЦЕПЦИЯХ ЛИТЕРАТУРОВЕДОВ УКРАИНЫ И ДИАСПОРЫ

Аннотация

В статье на основе критических материалов раскрыто личности И. Костецкого и В. Домонтовича. Исследовано отношение писателей МУРа к традиции и модернизму. Осуществлен анализ ведущих моделей, связанных с идеологическими и художественными поисками муровской эпохи: эксперименты И. Костецкого и интеллектуализм В. Домонтовича. Выделено определённые экзистенциальные и иррациональные аспекты творчества писателей-модернистов. Выяснено теоретические установки и художественные решения муровского модернизма.

Ключевые слова: модернизм, МУР, дискурс, европеизм, экзистенциализм, интеллектуализм, писатель-модернист.

Lysenko N.V.
Donbas State Pedagogical University

THE WRITERS-MODERNISTS OF UKRAINIAN ART MOVEMENT (I. KOSTETSKY AND V. DOMONTOVYCH) IN THE RECEPTION OF LITERARY CRITICS FROM UKRAINE AND DIASPORA

Summary

The figures of I. Kostetsky and V. Domontovych are disclosed in the article on the basis of critical essays. The attitude of Ukrainian Art Movement (UAM) writers to tradition and modernism are also studied. The author analyzes the leading models related to the ideological and artistic quest of UAM times: experiments of I. Kostetsky and intellectualism of V. Domontovych. Certain existential and irrational aspects of writer-modernists' works are identified too. The author also determined theoretical ideas and art solutions of UAM modernism.

Keywords: modernism, UAM, discourse, Europeanism, existentialism, intellectualism, writer-modernist.

УДК 821.111“18/19”

МОРАЛЬНОЕ САМОУБИЙСТВО «ЧЕЛОВЕКА С ХАРАКТЕРОМ» (ПО РОМАНУ Т. ГАРДИ «МЭР КЕСТЕРБРИДЖА»)

Панова Н.Ю.

Бердянский государственный педагогический университет

В статье анализируется жизнь и смерть Майкла Хенчарда, главного героя романа Т. Гарди «Мэр Кэстербриджа». Автор называет Хенчарда человеком с характером. Его недостатки и удары судьбы приводят к тому, что его жизненная позиция постепенно расшатывается и падение становится неизбежным. Герой обрекает себя на моральное самоубийство. Это роман о человеке сильных, страстных и даже диких порывов, непреклонной воли и решительных поступков.

Ключевые слова: моральное самоубийство, личность, внутренний мир, человек с характером, жизненная позиция.

Актуальность данной статьи заключается в том, что проблема самоубийства во все времена была и есть серьезной социальной проблемой, которая находится в поле зрения философии, психологии, социологии и медицины. Художественная литература также не остается в стороне, исследуя внутренний мир человека, а также определяя границу между добром и злом. Реальные самоубийства, имеющие место в повседневной жизни, не являются такими привлекательными и интригующими, как те, которые изображены в художественных произведениях. Только художественное произведение способно открыть общественному сознанию самоубийство так, как оно есть, без каких-либо тайн. Только в произведениях художественной литературы при помощи различных художественных средств и приемов читатель может проникнуть в сознание самоубийцы, в его внутренний мир, узнать его мысли, чувства и переживания, а также понять, что толкнуло его на такой серьезный шаг.

Суицидальные тенденции в художественной литературе отражены в работах как отечественных (М. Нестелеев), так и зарубежных (Я. Саморукова, Е. Новаковский, А. Богодерова, Д. Решетов, О. Галлактионова, В. Ефремов, Г. Чхартишвили) авторов. Проблемам танатологии в литературе посвящены труды П. Бицилли, М. Бланшо, Ф. Хофмана, М. Бахтина, В. Казака, Ю. Лотмана, В. Топорова, Р. Красильникова, Ю. Семикиной.

Суицидальная тематика в художественной литературе занимает важное место, но проблема внутреннего мира героев-самоубийц, их страдания и душевные переживания изучена не достаточно хорошо. Именно поэтому, **цель данной работы** рассмотреть личность главного героя романа «Мэр Кэстер-

бриджа» Майкла Хенчарда, изучить его поведение, жизненный путь, проанализировать его внутренний мир, мысли, чувства, переживания, а также определить причины, которые довели его до морального самоубийства, а затем и до физической смерти.

Роман «Мэр Кэстербриджа» («Mayor Casterbridge») был написан Т. Гарди в 1886 году. Это классическая трагедия, которая описывает жизнь и смерть человека с характером (такое название имеет подзаголовок книги), его недостатки и удары судьбы приводят к тому, что его жизненная позиция постепенно расшатывается и падение становится неизбежным. Это роман о человеке сильных, страстных и даже диких порывов, непреклонной воли и решительных поступков.

Майкл Хенчард со своей женой Сьюзан и их дочерью путешествовали в поисках работы. Уже при описании внешности Хенчарда, Т. Гарди отмечает сильный характер героя и его непреклонную волю. Мужчина был хорошо сложен, он шел «мерным, тяжелым шагом опытного сельского рабочего, резко отличающимся от неуклюжей, шаркающей походки земледельца, а в его манере выворачивать и ставить ступню чувствовалось свойственное ему упрямство и циническое равнодушие» [1, с. 19]. По пути зайдя в одну из палаток отдохнуть и поесть, где Хенчард много пьет и в пьяном порыве импульсивно заявляет, что готов продать свою жену тому, кто даст больше денег. Неожиданно появляется покупатель, моряк Ньюсон, который покупает жену и дочь Хенчарда за пять гиней.

Проснувшись утором, Майкл Хенчард понимает, что должен отыскать жену и свою маленькую дочь Элизабет-Джейн и по мере сил примирится с позором, который сам навлек на себя. Хенчард